

ЕДГАР АЛЪН ПО ПОДСКОК-ЖАБОК

Превод от английски: Георги Славов, 1966

chitanka.info

Никога не съм срещал човек тъй силно податлив на шегите като краля. Той като че живееше само за да се шегува. Да разкажеш хубава, забавна шегга, и то добре да я разкажеш, беше най-сигурният път към неговото благоволение. Именно така получили признание и седемте министри на краля — с превъзходните си качества на шегаджии. И до един те приличаха на него: високи, снажни, угоени мъжаги, при това неподражаеми шегобийци. Дали хората трупат лой от шегите, или в самата лой се крие нещо, което предразполага към шегги, никога не успях да установя, но едно е несъмнено, че мършав шегаджия е *ga ga avis in terris*^[1].

За изтънчеността или както сам го наричаше, „живеца“ на смешките, кралят много-много не се интересуваше. Особено се възхищаваше той от *широтата* в една шегга, ала често, вместо с нея, се задоволяваше само с *дължината*. Префиненостите му досаждаха. Пред „Задиг“ на Волтер той предпочиташе „Гаргантюа“ от Рабле, а грубите шегги подхождаха на вкуса му далеч повече от остроумните духовитости.

По времето, за което ви разказвам, придворните смешници още не бяха напълно излезли от мода. В дворовете си някои от европейските „сили“ продължаваха да държат шутове, нагиздени в пъстри дрехи и островърхи шапки със звънчета; от тях очакваха всеки път, в подходящия момент, готови язвителни остроти, за да им подхвърлят трохите от кралската трапеза.

Нашият крал, от само себе си се разбира, и той си имаше шут. Всъщност кралят *изпитваше* донякъде известна нужда от мъничко глупост, макар и само като уравновесяващо противодействие срещу съкрушителната премъдрост на седемте премъдри мъже, негови министри, а да не говорим за самия него.

Но неговият шут (по-право смешник) не беше *само* шут. В очите на краля той струваше три пъти повече, защото беше джудже и на това отгоре хром. В онези дни джуджетата, както и шутовете, бяха нещо най-обикновено в кралските дворове и мнозина монарси биха се видели в чудо как да си прекарват дните (а дните в двореца са много, много по-дълги, отколкото другаде), ако нямаха край себе си шегобиец, който да ги размива, а ведно с него и джудже, на което да се присмиват. Но както вече отбелязах — нашите смешници, в деветдесет и девет случая от стоте, са тлъсти, шишкави и тромави, затова и

Подскок-Жабок (така наричаха шута) беше за нашия крал почти неизчерпаем източник на постоянно самодоволство, та нали в едно лице той притежаваше тройно съкровище.

Сигурен съм, че при кръщението кръстниците на джуджето не са му дали името „Подскок-Жабок“, то му е било прикачено по общо съгласие на седемте министри, защото шутът не можеше да върви като останалите хора. И наистина Подскок-Жабок можеше да пристъпя само с нещо приблизително наподобяващо походка — горе-долу нещо средно между подскок и гърч, — движение, което беше безпределно забавно и, то се знае, носеше утеха на краля, защото (като оставим настрана грамадния, издут търбух и прекалено голямата глава) кралят, поне така смяташе целият двор, имаше превъзходна фигура.

Но макар и Подскок-Жабок, поради недъга, обезобразил нозете му, винаги да се движеше с невъобразима мъка, било по пътя, било по пода, удивителната сила, с която природата очевидно бе дарила мускулите на ръцете му като обезщетение за недостатъка на долните крайници, му позволяваше да извършва истински подвизи, що се отнася до сръчността — станеше ли дума за дърво, въже или нещо друго, по което трябваше да се покатери. При подобни упражнения той действително приличаше много повече на катеричка или на маймунка, отколкото на жабок.

Не бих могъл с точност да кажа откъде бе родом Подскок-Жабок. Но сигурно от някоя варварска страна, която никой никога не бе чувал — много, много далеч от двора на нашия крал. Подскок-Жабок и едно девойче, кажи-речи, съвсем същото джудженце като него (но изящно и съразмерно сложено, а и великолепно танцуваше), насила били отвлечени от родните си стрехи в съседните провинции, а оттам изпратени като подарък на краля от един от неговите всепобеждаващи генерали.

И никак не е чудно, че при тези обстоятелства възникнала близка дружба между двамата малки пленника. Не минало дълго и те станали първи приятели. Подскок-Жабок, въпреки безбройните забавления, които устройваше, не се ползуваше с име и не беше по силите му да прави много услуги на Трипета; но тя, заради грацията и ненадминатата си красота (макар и джудже), беше всеобщо обичана и галена от всички, затова имаше много по-голямо влияние и всеки път,

когато можеше, не пропускаше удобния момент, за да се възползува от него и да облагодетелствува Подскок-Жабок.

По случай някакво голямо тържество, забравих вече какво, кралят реши да устрои маскарад, а винаги когато имаше маскарад или нещо подобно, както Подскок-Жабок, така и Трипета неизменно биваха призовавани да покажат своите дарби. Подскок-Жабок беше особено изобретателен при подготовката на маскарадни шествия, при измислянето на самобитни маски и костюми за карнавални балове — нищо не можеха да сторят без негова помощ.

Нощта, определена за това празненство, настъпи. Под надзора на Трипета бяха подредили залата великолепно — там имаше всичко, което би могло да придаде пищно *éclat*^[2] на един маскарад. Целият двор бе в трескаво очакване. А колкото до костюмите и маските, както лесно бихте се досетили, всички бяха вече готови. Мнозина си ги бяха измислили (съобразно ролите, които щяха да изпълняват) още преди седмица, а някои и преди месец и всъщност всички вече бяха установили и най-незначителната подробност... като изключим краля и седемте министри. *Защо* не вземаха решение, не бих могъл да ви кажа, освен ако не си правеха нещо като шега. Навярно това, че бяха толкова тлъсти, ги затрудняваше в тяхното решение. Така или иначе, времето си течеше и като последно спасение те прибягнаха до Трипета и Подскок-Жабок, пратиха да ги повикат.

Когато двете приятелчета се явиха при краля, свариха го да седи на чаша вино със седемте министри от своя кабинет; монархът изглеждаше в извънредно лошо разположение на духа. Той знаеше, че Подскок-Жабок не обича вино, защото то довеждаше бедното недъгаво създание до безумие, а безумието не е особено приятно усещане. Ала кралят обичаше грубите шеги и винаги му доставяше удоволствие да кара Подскок-Жабок насила да пие и (както кралят се изразяваше) „да се весели“.

— Ела, Подскок-Жабок — рече той, когато шутът и приятелката му влязоха в залата, — изпий до дъно тази чаша за здравето на отсъстващите ти приятели (тук Подскок-Жабок въздъхна) и после ни позволи да извлечем облага от твоето въображение. Имаме нужда от маски... от *маски*, приятелю... нещо необикновено... невиджано досега. Уморихме се от това вечно еднообразие. Хайде, пий! Виното ще избистри мозъка ти.

Подскок-Жабок се помъчи както обикновено да отвърне с шега на кралските предизвикателства, само че този път силите не му стигнаха. По една случайност днес беше рожденият ден на бедното джудже и заповедта да пие за своите „отсъстващи приятели“ извика сълзи в очите му. Много едри и горчиви капки паднаха във високия бокал, когато то покорно го пое от ръката на тирана.

— А — ха-ха-ха-ха! — тресеше се кралят, докато джуджето неохотно пресушаваше чашата. — Виждаш ли какво прави хубавото вино. Охо-о, очите ти вече заблестяха!

Горкото създание! Големите му очи по-скоро *засвяткаха*, отколкото да заблестят, защото виното подействува на възбуждения му мозък силно и мигновено. С припряно движение шутът постави чашата обратно на масата и огледа събралите се с полуобезумял поглед. Всички като че бяха крайно развеселени от успеха на кралската „шега“.

— А сега на работа! — подкани първият министър, *извънредно* тлъст мъж.

— Да — каза кралят. — Хайде, Подскок-Жабок, помогни ни. Маски, драгоценни приятелю мой! Имаме страшна нужда от маски... за всички ни... ха-ха-ха! — И понеже останалите сметнаха, че това е шега, седмогласен хор се зае да приглася на смеха му.

И Подскок-Жабок се усмихна, макар и едва доловимо и донякъде унесено.

— Хайде, хайде — нетърпеливо подхвана кралят, — няма ли какво да ни предложиш?

— Старая се да измисля нещо необикновено — отвърна джуджето някак разсеяно, защото виното го бе объркало напълно.

— Стараеш се! — разярен, викна тиранът. — Какво искаш да кажеш с *това*? Аха-а, разбирам! Мрачен си и имаш нужда от още вино. Ето, пий! — И той наля догоре друга чаша и я подаде на хромото джудже, което само го погледна, поемайки си издълбоко дъх.

— Пий, ти казвам! — кресна чудовището. — Или дяволите ще те...

Джуджето се подвоуми. Кралят стана синкавочервен от гняв. Придворните глуповато се захилиха. Трипета, смъртнобледа, пристъпи до кралския престол, падна на колене пред него и почна да се моли да пощадят приятеля ѝ.

Няколко секунди, явно изумен от дързостта ѝ, тиранът не свали очи от девойката. Изглежда, вече не знаеше нито какво да стори, нито какво да каже... та по най-подходящия начин да изрази възмущението си. Най-сетне, без да произнесе звук, той грубо отблъсна момичето и плисна в лицето му съдържанието на препълнения стакан.

Горкото девойче стана, както можа, не се осмели дори да въздъхне и отново зае предишното си място в долния край на масата.

Почти половин минута гробовно мълчание — лист, не — перушинка дори да беше паднала, пак щеше да се чуе. Тихо, но остро и провлечено *скърцане*, което се разнесе като че едновременно от всички ъгли на залата, изведнаж наруши мълчанието.

— Защо... защо... *защо* издаваш тоз шум? — попита кралят, като се обърна побеснял към джуджето.

А то, дошло вече донякъде на себе си от опиянението на виното, втренчи спокоен поглед в лицето на тирана и просто възкликна:

— Аз... аз? Как е възможно да съм аз?

— Звукът май идва отвън — забеляза един от придворните. — Струва ми се, че е папагалът на прозореца, остри си клюна о решетките на кафеза.

— Вярно — отвърна монархът и сякаш това предположение много го облекчи, — а бих могъл в рицарската си чест да се закълна, че скърцането беше от зъбите на тоя негодник.

При тези думи джуджето се разсмя (кралят самият беше твърде голям шегаджия, за да се разсърди на нечий смях), като оголи големите си, яки и безкрайно противни зъби. Нещо повече, шутът изрази безпределната си готовност да поглъща вино, колкото поискат. Монархът се усмири, а Подскок-Жабок пресуши още една чаша, без каквото и да било видимо злотворно въздействие, и веднага с жар пристъпи към плановете за карнавала.

— Не мога да кажа във връзка с каква представа — забеляза той съвсем спокойно, като че никога през живота си не беше вкусвал вино, — но *тъкмо след като* ваше величество удари момичето и плисна виното в лицето му... *тъкмо след като* ваше величество направи това и докато папагалът издаваше онези странни звуци вън, на прозореца, *тъкмо* тогава ми хрумна една великолепна и забавна идея... една от шегите в моята родина... шега, която много често разиграваме

пomeжду си при нашите маскарaди, но тук тя ще бъде съвършено нова. Жалкото е, че за нея трябва т осем души, а...

— *Ето ни!* — извика кралят, като се разсмя, че така остроумно е открил това съвпадение. — Точно осмина сме, ни повече, ни по-малко... аз и моите седем министри. Казвай! Какво е това забавление?

— Наричаме го — отвърна хромото джудже — „Осемте оковани орангутана“ и то е наистина превъзходно забавление, стига добре да се изиграе.

— *Ние* ще го изиграем — отбеляза кралят, като се изпъчи и примижа.

— Прелестта на тази игра — продължи джуджето, — се крие в уплахата, която предизвиква у жените.

— Великолепно! — в хор изреваха монархът и седемте министри.

— Аз ще ви маскирам като орангутани — продължаваше да обяснява джуджето, — оставете всичко на мен. Приликата ще бъде дотолкова поразителна, че всички участници в карнавала ще ви вземат за истински зверове... и, разбира се, ще останат колкото ужасени, толкова и изумени.

— О, превъзходно! — възкликна кралят. — Подскок-Жабок, от тебе човек ще направя!

— Като раздрънквате оковите, бъркотията става още по-голяма. Ще си помислят, че сте избягали от пазачите си en masse^[3]. Ваше величество просто не може да си представи какво впечатление ще направят на маскарaда осем оковани маймуни, за които почти всички присъстващи предполагат, че са истински; после ще се втурнете с дивашки крясъци сред гъмжилото от дами и господа в изящни и пищни тоалети! *Контрастът* ще бъде неповторим!

— *И трябва да бъде!* — отсече кралят, а министерският съвет побърза да се надигне (понеже времето напредваше), за да осъществи замисъла на Подскок-Жабок.

Начинът, по който джуджето маскира всички като орангутани, беше извънредно прост, но напълно сполучлив за целта. По времето, за което ви разказвам, тези животни се срещаха извънмерно рядко в цивилизования свят, а тъй като костюмите, които джуджето измисли, бяха превъзходно звероподобни и много страшни, можеше да се допусне, че приликата с действителността е постигната напълно.

Най-напред кралят и министрите навлякоха плътно прилепващи фланели и гащи от трико. След това се омазаха с катран. Когато стигнаха до този стадий на приготвянията, някой предложи и пера, но джуджето тутакси отхвърли предложението, като нагледно обясни на осмината, че за козина на животно от рода на орангутана с много по-голям успех биха могли да използват *кълчища*. И върху катранения слой налепиха пласт дебели валма кълчища. След това отнякъде измъкнаха и една дълга верига. Най-напред я увиха около кръста на краля *и я завързаха*, после — около кръста на следващия и пак я завързаха, и така — един подир друг, всички подред. Когато и приготвянията с оковите привършиха, участниците в играта се наредиха в кръг, плътно един до друг, защото веригата не им оставяше повече място, а за да изглежда всичко напълно естествено, Подскок-Жабок прокара остатъка от веригата на кръст през кръга, също както постъпват днес ловците на шимпанзета или на други големи маймуни в Борнео.

Големият салон, в който трябваше да се състои маскарадът, представляваше кръгла зала, много висока; денем слънчевият светлик проникваше само през едно-единствено прозорче, изрязано на тавана. А нощем (помещението бе тъкмо за вечерни увеселения) се осветяваше от грамаден канделабър, който висеше на верига, подаваща се от таванското прозорче; веригата се спускаше и се вдигаше с помощта на тежък топуз, както обикновено се практикува, но (за да не загрозява) топузът беше прокаран отвън купола, над покрива.

Украсата на залата бяха предоставили на Трипета, ала за някои подробности, както изглежда, тя се бе ръководила от по-трезвите преценки на своя приятел, джуджето. По негова внушение, специално за това тържество, магнаха канделабъра. Восъчните капки (които в такава горещина бяха неизбежни) щяха да нанесат сериозни повреди върху пищните костюми на гостите — поради извънмерно големия наплив в салона нямаше как да се държат встрани от центъра, тоест от канделабъра. В различни ъгли на залата, така че да не пречат, поставиха допълнителни свещници, а в дясната ръка на всяка кариатида^[4], подпряна до стената, забучиха по един грамаден факел — всичко петдесет-шестдесет, от които се разнасяше сладостно благоухание.

Осемте орангутана, придържайки се най-строго о съветите на Подскок-Жабок, търпеливо изчакаха полунощ (когато залата се изпълни до краен предел с маски), за да се появят. И още незагълхнали ударите на часовника, те нахълтаха, не — по-право се претърколиха накуп, защото веригата ги спъваше и всички изпонападаха, когато влизаха.

Сред маскираните настъпи невъобразим смут, който изпълни сърцето на краля с ликуване. Както той и министрите му бяха предположили, мнозина от гостите решиха, че тези свирепи на вид същества ако не точно орангутани, то все пак сигурно са *някакви* зверове. Много от дамите припаднаха от страх; и ако кралят не беше взел предпазни мерки да не се внася оръжие в салона, веселящите на бърза ръка можеха да изкупят шегата си с кръв. И какво стана — естествено всички се втурнаха към вратите, но кралят бе наредил, щом влезе, веднага да обърнат ключовете, а джуджето бе предложило *то* да ги прибере.

Когато бъркотията достигна своя връх и всяка маска гледаше само как да се спаси (защото блъсканицата сред изпадналата в паника тълпа действително създаде *истинска*, и то не малка опасност), веригата, на която обикновено висеше канделабърът и която бяха издърпали нагоре, когато го сваляха, почна, както всички забелязаха, съвсем бавно да се спуска, дордето най-сетне куката на долния край спря на три стъпки от пода.

Подир известно време, когато кралят и седемте му другари на воля се бяха търкаляли на вси страни из залата, най-последно се намериха в центъра и, разбира се, в непосредствена близост с веригата. Дордето се въртяха там, джуджето, което безшумно ги бе последвало по петите, подстрекавайки ги да не прекъсват суматохата, сграбчи тяхната верига точно там, където се прекръстосваше диаметрално под прав ъгъл. И тук, на това място, с бързината на мисълта то закачи куката, на която обикновено висеше канделабърът, и мигом, с помощта на невидима сила, веригата се вдигна нагоре, така че никой да не може да стигне куката, а като неизбежна последица орангутаните се скупчиха един връз друг, лице срещу лице.

В това време маските донякъде се поуспокоиха от уплахата и почнали да гледат вече на цялата работа като на добре замислено

забавление, избухнаха в гръмогласен смях, любувайки се на положението, в което бяха изпаднали орангутаните.

— Оставете ги *на мене!* — изкрещя тогава Подскок-Жабок; пискливият му глас без усилие заглуши всеобщата врява. — Оставете ги *на мене!* Струва ми се, че ги познавам. Само по-добре да ги поогледам и веднага ще ви кажа кои са. — И като се запремята през множеството, успя да се добере до стената, грабна факела от една от кариатидите, върна се и застана в средата на залата... с ловкостта на маймунка скочи върху главата на краля, а оттам се покатери няколко стъпки нагоре по веригата, като държеше факела все надолу, уж за да оглежда по-внимателно осемте орангутана, продължавайки да крещи. — Ей сега ще ги разбере кои са!

В този момент, докато всички маски (и маймуните заедно с тях) се превиваха от смях, шутът най-неочаквано изсвири пронизително — веригата рязко се вдигна нагоре, на около тридесетина стъпки, като повлече със себе си уплашените и боричкащи се орангутани, и там се закова — по средата между прозорчето на тавана и пода. Вкопчил се в издигащата се верига, Подскок-Жабок продължаваше да поддържа предишното разстояние между себе си и осемте маски, продължаваше (сякаш нищо не бе станало) да навира факела в тях, давайки си вид, че се мъчи да открие кои са.

Този полет така изуми всички, че, кажи-речи, цяла минута никой не издаде глас — гробно мълчание. Наруши го само някакво приглушено, но остро *скърцане*, подобно на онова, което по-рано бе привлякло вниманието на краля и на неговите велможи, след като монархът бе плиснал виното в лицето на Трипета. Но сега вече не можеше да има съмнение *откъде* идва звукът. Издаваха го огромните зъби на джуджето, което скриптеше и скърцаше с тях, а от устата му излизаше пяна; с израз на безумна ярост то впиваше очи в лицата на краля и на седемте му другари, извърнати нагоре към него.

— Аха-а! — извика най-после освирепелият шут. — Аха-а! Сега вече почвам да проумявам *кои са* тез хора!

И като се престори, че оглежда по-отблизо краля, джуджето поднесе факела до кълчищените валма, с които беше го маскирал — мигом ярък огнен език обви целия костюм. За по-малко от половин минута и осемте орангутана пламнаха стихийно, а стълпеното

гъмжило крещеше ужасено и ги гледаше вторачено отдолу, безсилно да им се притече на помощ.

Накрая огнените езици, неочаквано и яростно заподскачали, принудиха шута да изпълзи малко по-нагоре по веригата, та да избяга от тях; дордето се катереше, тълпата за миг отново замря в мълчание. Възползувайки се от случая, джуджето още веднаж заговори.

— Сега вече *ясно* виждам — рече то — що за хора са тези маски. Та това е един велик крал със своите седем тайни съветника — един безсъвестен крал, който не се посвени да удари беззащитна девойка... и седемте му съветника, които одобриха тази жестокост. А пък аз, аз съм просто Подскок-Жабок, смешникът... и *това е последната ми смешка*.

Понеже и катранът, и кълчищата, здраво залепнали о него, много бързо горяха, още преди джуджето да довърши кратката си реч, възмездието му се увенча с успешен край. Осемте трупа се люлееха на веригите — зловонна, почерняла, отвратителна и неразличима маса. Хромото създание запокити факела по тях, бавно-бавно се изкатери до тавана и изчезна през прозорчето.

Предполагаше се, че Трипета, настанена на покрива над салона, беше взела участие в огненото отмъщение на своя приятел и че после двамата заедно са избягали в своята родина — защото нито нея, нито него никой никога вече не видя.

[1] Рядка птица; рядкост (лат.). — Б.пр. ↑

[2] Блясък (фр.). — Б.пр. ↑

[3] Вкупом (фр.). — Б.пр. ↑

[4] Женска скулптурна фигура, която крепи или поддържа корниз. — Б.пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.